

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Quibus Totum Hominis Christiani Officium Explicatur; Quídkue is fugere,
quid agere debeat, quàm exactissimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindelicorum, Anno M.DCCXII.

VD18 90637054

Discursus XIII. De Dolore confitenti necessario. Cùm nulla utilior peccatori
sit scientia, quàm peccata sua nôsse deflere, ad eam obtinendam tria illi
proponuntur bene percipienda: Primum est, ut ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51667)

DISCURSUS XIII.

De Necessitate Doloris à confitente eliciendi.

Nitro omnes, quas in hac lacrymarum valle addiscere possumus, quarumlibet rerum scientias, non est majoris momenti ulla, quam scire dolere. Ad hoc affirmandum sufficiat dixisse, DEUM qui nunquam nos impulit ad investigandos mirabiles orbium cælestium motus, ad pernoscenda regionis æthereæ phænomena, aquarum incrementa & decrementa, virtutes mistorum, aut alia quæcunque naturalis Philosophiæ arcana, velle tamen, ut ne rudes si in usin dolendi ac plangendi scientia, imò eam nobis imperare, dum Jeremiæ linguâ pronunciat; *Docete planctum*. Et quia, quod docere de lacrymis homines poterant, modicum semper, & obscurum futurum erat, venire ipse voluit, ut Magister noster ac Doctor effectus, doceret plorando, quomodo prudenter plorandum esset, cum ad eam diem tam nullo fructu plorasset. *Flevit*, Augustino teste, *ut omnes flere doceret*. Negari non potest, plenum esse flentibus Mundum, at parte alterâ verè affirmatur, neminem flere, cum sermè frustra spargantur lacrymæ, dum ea tantum deplorantur, quæ nec lacrymulâ digna sunt. *Dolè plangite*; pergit idcirco monere idem S. Doctor: *dolete illud malum,*

cui lacrymæ vestræ mederi possunt, & hoc malum est peccatum, cui soli deplorando, si S. Joanni Chrysostomo credimus, concessa est plorandi facultas, cum nihil aliud utiliter deploratur. Hanc igitur lacrymarum scientiam hodie à me docendi estis quàm exactissimè. Et quamvis de lacrymis futurus sit sermo, non idcirco abjecto vos decet esse animo: erit enim nihilominus argumentum dissertationis longè suavissimum; quia, si S. Augustino experto credimus, multò suaviores sunt lacrymæ Pœnitentium, quàm risus & gaudia theatrorum. Tria proinde videbimus: primum, quid movere & impellere ad istum dolorem debeat, ut vim suam exerat; secundum, quàm necessarius idem sit ad salutarem Confessionem; tertium quâ ratione excitare illum in se debeat, qui eum non sentit, aut experitur.

I.

II. Propheta Regius oculos Pœnitentis nobis describit instar gemini fontis lacrymarum. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*. Insistemus nos istis vestigijs, & primo loco venas horum fontium quæremus. Omnis, quem S. Th. 1. 2. in animo sentimus, dolor ex amore nascitur. *Omnis dolor in amore fundatur*. Unde eodem modo de dolore

Y z quo

UR-

quo de amore differere possumus. Duplex autem est in homine boni alicujus amor : Unus est tener, ille scilicet, quo bonum sua viùs & sensibilis complectimur : alter appetitivus, quo in bonum majori æstimatione ferimur. Par est ratio doloris. Duplex est & ipse. Sentit dolorem & tenerum, & appetitivum nostrum unusquisque. Prior appetitum, voluntatem alter respicit. Certum porro est ; quod quamquam tener in Deum amor laudem meretur maximam, mandato tamen ad illum nullo : & strictèque obligemur, ne illo quidem, quod de Deo amando latum est, quando Deus imperavit : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Imperatus est nobis solus appetitivus, ille scilicet, quo in Deum ut summum bonum ita ferimur, ut absque ullâ comparatione præferamus ipsum cui libet alteri bono, quod quoquo modo cum illo in certamen veniat. Ita se habet & dolor de hoc eodem summo bono, Deo offenso. Dolor tener, & in ipsos sensus derivatus, et si in Confessione sit

S. Thom. perquam utilis, non ita tamen est necessarius, ut eo absente nulla & invalida sit Confessio. Dolor, quo sine *1. ar. 2 ad 1. q. 5.* Confessio elumbis ac nulla est, est voluntatis, quo hæc detestetur peccatum ut malum malorum omnium maximum, ab eoque abhorreat, ac refugiat magis, quam à malo alio quocunque, *Pf. 96. 12.* quod odio dignum esse videatur. *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Hoc nempe indicio, vult dicere Sacer Psalteres, qui verè Justi sunt, discernuntur : quod oderiat peccatum non ait, qui

tristantur, & sensibili dolore affliguntur : si enim istud requireretur, Beati in Cælo huic mandato obedire non possent : odisse ergo jubet, quod ad omnes se extendit. Quoribus idcirco hodie doloris nomine utar, non detenero, & qui in inferiori animæ parte sedem habet, loqui intendo, sed de dolore & alienatione voluntatis masculâ, solidâ, cui suus in superiore animæ parte locus est : & quando lacrymarum, planctus, luctusque etiam amari mentionem faciam, non illam intelligam, qui Pœnitentium oculos genúsque irriget, cujus ceteroquin summa est æstimatio, sed eum, cujus fons animum, & cordis intima occupat, ibique nonnunquam se diffundit, quin tamen per oculorum canales ad exteriora promanet.

III. Hac vocum notione suppositâ, quam vobis erudiendis præmissi, Peccator, dum præteritorum eum pœnitet, triplici ad id motivo impelli potest, quæ singula explicabo. Primum motivum merè naturale est. Sic nonnemo lusu magnam pecunia summam perdit, & iratus forti semper infelici, quâ ludendo uctur, deplorat jacturam, detestatur ludum, folia lusorie execratur : hic dolor naturalis dicitur. Alia, nescio quæ, ad scæda sollicitanti nimis promptè obsecuta, quod speraret se ut vitem omni altero fulcro destitutam, invenisse ulmum, quâ deinceps res & spes ejus nitantur, aliud subind ex suo delicto comodum non experitur, quàm ignominiam publicam, ex alvo ante tempus intumescente natam, quæ plus quam manifestè

festè occulcum peccatum prodir. Miseram proinde se & pessimè delusam appellat, execratur momentum, quo perfido amanti fidem stulta præstitit, horam, quâ primùm admisit, quâque infidis pollicitationibus aures præbuit. Sed cui bona ista? Lachrymæ ejusmodi frigidarum ex genere sunt, quas morbus gignit, illi sicut natæ in oculis, ex quibus depluunt. Quare qui hac ratione noxas suas doleret, doleret instar Saulis, qui factus est, perperam se egisse, imperia Samuelis violando; sed non aliâ de causâ, quàm ob publicum dedecus, quod imminens metuebat, si Regno paulò antè tradito denuò exueretur. Hinc cum vix dixisset: *peccavi*, mox ad iratum Samuelem conversus *sed nunc*, inquietabat, *honorame coram israel*. Doleret cum Caino, Amano, Antiocho, Juda ipso, quos omnes rationes humanæ ad dolendum induxere. Et quomò tandem istis lachrymis sit pretium, quæ verè ex debilitate natæ sunt, naturæ languentis vi extortæ? Enim verò vitium illæ nihil habent ad impetrandam à Deo criminum veniam, nec dignæ sunt, ut evadant materia Sacramenti, quorum in numero est Pœnitentia. Tanti scilicet has ego lacrymas facio, quanti eas, quæ putata ex arbore promanant: nam & ipsa rot vulnera deplorat, quibus amissa spectabili ramorum pompâ, ad eam redacta est nuditatem. Hoc tamen unum dolor ejusmodi humanus commodi habet, quòd quisquis eò agit, aptior evadat ad verum utilèmq; ex motivis supernaturalibus dolorem

conciendum, quàm sit ille, qui peccatus non dolet, eorum præfractè audacium exemplo, qui *exultant in rebus Avst. de pessimis*: aut more illorum, qui vulnerati risum cum morte confociant.

IV. Alterum motivorum genus, quo ad dolendum de peccatis impelli potest, quem eorum admissorum pœnitet, limites quidem naturæ excedit, non est tamen perfectum & suis absolutum numeris. Talia autem sunt imprimis supplicia, quæ timemus, quæque DEUS sceleratis cominatus est: deinde bona, quæ speramus, quæque Deus sua servantibus mandata promisit; tandem ipsa peccati sceleritas ac deformitas, quam fides nos docet. Hoc doloris genus Attritio dicitur, aut dolo imperfectus, qui absolutioni Sacerdotis in Sacramento Pœnitentiæ junctus tantæ virtutis est, ut peccatum deleat; & Gratiâ deperditam nobis restituat. Atque hinc excitæ isto dolore lacrymæ frigidæ non sunt, ut illæ primi generis. Tepidæ potiùs dicendæ sunt; neque enim sola hîc relicta suis vitibus operatur natura, sed adjutricem habet Gratiâ, cujus dolor iste donum est, haud secus ac ipse timor, qui dolorem imperat. Gratiæ munus est. Verùm hac in re sedulo vitandus est scopulus aliquis sub undis latitans, in quem non rarò homines valdè scelerati navim impingunt; est autem iste, quòd inter se plurimum differant, timere Inferorum pœnas, & ex hoc pœnarum timore detestari peccatum. *Times ardere, Epist. 44 ad Anast.* *non temes peccare.* Paucis multa comple-

plexus dixit Augustinus; qui etiam
 mox adjunxit. *Gaudeo fidei tuae, sed
 timeo malitia tuae.* Verè enim malus
 est, qui et si pœnas æternas timeat,
 non timet tamen violare legem, cùm
 violationem huic æternæ illæ decretæ
 sint pœnæ. Sit filius aliquis, qui bo-
 na paternæ abliguriat, eâque causâ
 acerbè & increpetur à parte, & verò
 etiam puniatur. Pergit hic ludere
 ludum suum, & aleas strenuè tractat,
 cùm ecce adventantem procul obser-
 vat patrem, cujus metu, antequam lu-
 dentibus superveniat, abruptim lu-
 dum, & parvorum illorum sodalium
 è consortio se proripit. Quis dixe-
 rit, Juvenem istum à lusu abhorre-
 re non lulum, sed irati patris exprobra-
 tiones ac vituperia fugit ac horret, quæ
 in flagranti deprehensum certissimò
 manent. Nec aliter te res cum plu-
 ribus peccatoribus habet, et si id ipsi
 Ps. 35. 4. haudquaquam advertant. *Maliti-
 am autem non odior,* ait de non pau-
 cis ex eorum numero Propheta. Po-
 stulat omnino etiam imperfectus hinc
 dolor, ut tibi verè ac prorsus displiceat
 peccasse, quamvis, cùm assueveris ma-
 gis horrere mala ac damna tua, quàm
 contemptum atque offensam Numi-
 nis faciliùs te ad pœnitentiam impelli
 sinas timore malorum, quæ te ma-
 nent, quàm amore Dei, quem affecisti
 injuriâ. Cervæ timore quidem pari-
 unt, sed non quolibet: non parvum,
 nisi adactæ timore, quem Cælum mi-
 nitabundum tonitruorum suorum
 fragore incussit. Idem accidit ani-
 mæ illo terrore attritæ, quem divi-
 nus excitat in animo timor, non alijs,

quàm revelatis à F de minis. *A fa-
 cie tuâ Domine parturivimus spiritum.* Ps. 139. 11.
 Prophætæ verba sunt, quæ clariùs Se-
 ptuaginta sic reddidere: *Propter ti-
 morem tuum Domine, parturivimus
 spiritum salutis træ.* Spiritus noster,
 timoris partus est, sed illius timoris,
 qui ex alto venit, & idcirco verè par-
 tus est salutis: *parturivimus spiritum
 salutis.*

V. Tertium denique doloris ac
 pœnitentis motivum est Amor DEI
 summi Boni, propter quod amatum
 quis deestatur peccatum ut malorum
 maximum. Hæ tandem lacrymæ
 prorsus sunt calidæ, neque enim illas
 naturæ debilitas elicit, sed sincera vo-
 luntatis in bonum propensio, sicut
 que, si ita dicere fas est, ipse vulnerati
 cordis cruor. Tales certè S. Augu-
 stino sunt visæ; cùm scripsit; *Sacrifi-
 ca lacrymas, tanquam vulnerati san-
 guinem cordis.* Hanc nobilissimam
 perperam actuum pœnitentiam,
 Contritionem, seu dolorem perfe-
 ctum, appellamus; & quæ sic dolet
 anima, & purè dolet, & summè dolet.
 Purè dolet, quia commodorum suo-
 rum rationem habet planè nullam,
 neque damni, quod in illam ex culpa
 redundat; sed ea solùm, quæ ad De-
 um spectant, attendit, injuriam à se,
 dum peccabat, illatam supremæ Do-
 mini, sui Bonitati: dolet proinde,
 sicut doleret filia ad omnem educatam
 honestatem, quæ si præcipiti scæ im-
 petu lectum infixisset Matri, in se re-
 versa, non jam rationem haberet do-
 loris, quem manus sentit ad verberan-
 dum adhibita, sed solam deplorare
 in

Injuram matribus audaci & malè consultâ manu illatam. Heli Sacerdos cum filiorum mortem intellexisset, hæsit immotus, sed cum Arcæ insuper jacturam factam Inaudire, sui impositus supinus corruit, & vivere desit. Haud aliter verè Pœnitens omnem aliam jacturam aut facillè tolerat, aut negligit: sola divini jactura honoris acerbissimè mentem excutiat, affigitque, sic, ut extremi doloris vehementiâ irruat: *Rugiebam à gemitu cordis mei.*

1. 17. 9. Et quia intelligit, fieri omnino non posse, ut tollatur penitus malum, quod admissum est, efficiendo, ut nè fuerit quidem, inde plurimum conceptus dolor exacerbatur. Plorabat amicus amici mortem; quem cum alii hortarentur, poneret lacrymis & mœrori modum, eò maximè, quòd mors remedium non admitteret: *Quid lugerem, quem suspicari non potes?* respondit ipso dolore aciente ingenium: Atqui hæc ipsa plus dolendi lugendique causa est, quod malo mederi non liceat: *Non lugerem, inquit, si suscitare possem.*

1. Thom. 1. ar. 1. VI. Neque purum tantum, sed & summum Contritionis dolorem dixi: quòd non ira accipiendum est, quasi ita intensum esse dolorem oporteat, ut incremento non sit locus, & neque summo omnium virtutum animæ conatu vehementior elici dolor possit: sed quòd supremus esse debeat in genere suo, sic ut quemadmodum bonum est planè nullum, quod non postponatur Deo, minorisque fiat, quàm ille; ita non sit malum, quod pluris fiat, quàm malum aliquà ratio-

ne Deum attingens; quæ sit, non obedire, contumeliâ afficere ipsum Deum; nullumque sit malum, quod non isti longissimè postponatur. Et hoc est converti ad Deum toto corde & totâ animâ. *Cum ductus pœnitentiæ cordis tui, reversus fueris ad Dominum in toto corde tuo, & in tota anima tua.* Quisquis peccat, factò ipso voluptatulam illam, illud lucellum, aut honoris evanidam umbram majus bonum æstimant, quàm ipsum Deum: æquissimum proinde est, ut vera suisque numeris absoluta pœnitudo Deum agnoscat ac profiteatur meliorem quocunque demum alio bono, sitque vi ac virtute summi illius, quem diximus, doloris parata amittere bonum omne extra Deum, & ferre ac subire omne malum potius, quàm ut de novo peccet. Atque hæc fortassis causa fuit, cur Propheta Contritionem mæri comparavit: *Magna est velut mare Contritio tua.* Ut enim mare rivis omnibus, qui contendere cum ipso de magnitudine vellent, absque computatione majus ac vastius est, ita dolores omnes sibi collatos vincit Contritio, tam rei, quam detestatur, & à qua refugit, magnitudine, peccati inquam, cui collatum quodcunque malum infinitis partibus minus est; quàm ejus, quam prosequitur, & à qua ad fugam illam movetur ac impellitur, rei præstantiâ, quæ est ille Deus, præ alio quolibet bono amatus. O Beatos vos, si dolor tam excellens ac nobilis vel tantillo tempore animos vestros ac corda occupat! etsi enim tantum in ijs noxarum, fœditatum ac turpitudinum

Deut. 10. 1.

Thren. 2. 13.

dinum offenderet, quatenus ante cata-
 clysmum omnis Mundus infectus fuit,
 vitium illi satis esset ad totam istam
 malorum lernam simul semelque ex-
 purgandam. Sapienter proinde lacrymas
 hujus doloris virtute elicitas
 caraclysmi undis Gregorius Nazianze-
 nus comparavit: et has inter & illas
 hoc intercedit discriminis, quod istae
 omnes peccatores deleverint, illae ve-
 ro omnia peccata extinguant. Nec
 tantum mala suffocant omnia, strage
 nobis longè exoptatissimâ, verum
 etiam tanquam undae, ad miraculum
 usque fecundae, bonis longè maxi-
 mis ac plurimis nos locupletant. Hinc,
 ut gens Hebraea longè ditior Babylo-
 ne rediit, quam eò abierat, ita ani-
 mus salubri hoc dolore contritus plus
 obtinet post peccatum Gratiae, quam
 eò nondum admisso habuerat; nam
 & quidquid perdiderat meritorum,
 recuperat, & novam praeterea Gratiae
 ac charitatis accipit additamentum,
 quia *dilexit multum*. Verbo, Con-
 tritio genuina *totum auferit, quod mi-*
natur damnatio; totum confert, quod
salus promittit. Quam immanè est ro-
 gi infernalis incendium! Totum ta-
 men restinguit una sincerae Contritio-
 nis lacrymula, quantum vis longo tem-
 pore illius supplicio obnoxius vixeris.
 Quantum bonorum caelestis felicitas
 in se complectitur! Omnia haec recu-
 perat Contritio, cum jure ad illa tam
 infeliciter excideris. Sed nec illud
 parum augeat Contritionis praestantiam,
 quod ipsa non solum enarrato bono-
 rum cumulo animum beet, sed quod
 eundem secum afferat; unde verè

de illâ dicit quilibet: *Venerunt mi-*
hi omnia bona pariter cum illa, & in-
numerabilis honestas per manus illius,
 Si detestaris peccatum metu pena-
 rum, aut praemiorum spe, donec fa-
 cer Judex te à noxis absolvat, pecca-
 tum animo tuo non ejicitur, nec ejus
 tibi datur ventia; at si ad peccati fugam
 detestationemque sincerus summus-
 que in Deum amor te impellit, ut nix
 à facie ignis liquefcit, ira momento
 eodem noxa omnis eluitur, animus-
 que à fordibus expurgatur, etiam an-
 tiquam ad arbitri pedes te abjicias
 ad illud manifestandum; haud aliter
 ac leprosis illis accidit; qui, dum ad
 Sacerdotes irent, mundati sunt. Quod
 dico, eventus, quem narro, affirma-
 bit. Non nemo omni flagitiorum ge-
 nere infamis diligentius Sacrorum Ora-
 torum vitabat horrationes, quam ser-
 pens fugiat incantationes. Semel
 tamen magno suo bono ad audien-
 dum accessit, Templum cum ingre-
 deretur, visus est, catenâ stygiâ toto
 corpore constructus, à tripudiantibus
 circum Inferni satellicibus huc illuc-
 que raprari. Ut si instar, tunc ipsum syl-
 varum è latebris abducti. Dum au-
 tem pro concione dicentem audit, ob-
 orta animo lux insolita, sensum vitæ
 pessimè hæctenus à cae dolore dete-
 stationemque excitavit, ut in lacry-
 mas solutus, videretur cor ipsum li-
 quefactum per oculos velle effunde-
 re. Quis crederet? prima, quæ ex
 oculis decidua catenas madefecit la-
 cryma, rupit omnes ac singulas; un-
 de liber ac triumphanti similis tem-
 plo egressus est, qui eò se infelicissimâ
 fere-

Aug. à
 S. Viti.
 Misc.
 Hom. 1.
 sic, 106.

servitute devinctus contulerat; tanto
miserorum Dæmonum pudore & igno-
minia, ut & verba dicentis; & lery-
mas pœnitentis exetando, satiri non
posse viderentur. Et sunt hæc quo-
tidiana ac solita Contritionis prodig-
ia; multorum peccata annorum mo-
mento destruere, & vincula peccan-
tium, quamlibet multa ac firma, non
solvere tantum, sed rumpere. Ma-
ner tamen, ut est certa Ecclesiæ do-

ctrina, etiam extinctis hac ratione
peccatis, obligatio, eadem pro sa-
cro tribunalis confitendi; quamquam
ingens nihilominus est hujus doloris
utilitas, quia si vel tempus confiten-
di quempiam deficeret, vel Sacerdos
authoritate ad ritè expiandum desti-
tutus, aut quocunque alio nomine
legitimâ potestate præditus non esset,
quidquid deesset, suppleret Contritio,
& sola, omnia pœnitentis vul-
nera persanaret.

VII. Ut rectè, quæ doceo, tam
singularia, tamque præstantia de dolo-
re perfecto intelligantur, necessarium
omnino est, ut in quo dolor perfe-
ctus ab imperfecto discreper, in quo
cum eodem conveniat, probè accu-
ratèque percipiatur. Discrepant in-
primis in causâ movente & impellen-
te, ut jam pluribus dictum est; quia
quem dolore attritionis seu non
perfecto culparum admissarum pœni-
ter, dolos ut servus priorum com-
modorum gratiâ: At qui Contritio-
ne dolet, amore dolet, ut filius. In
quibus autem conveniunt, tria sunt.
Primò quidem, quòd uterque naturæ
R. P. Segneri S. I. Christ. Instr. Tom. III.

vim excedat, tum quia causam habet,
à qua producitur, supernaturalem,
Sancti nimirum Spiritus motionem &
inspirationem: tum quia moveretur ra-
tione, quæ non naturæ, sed fidei
lumine cognosci valeat, &, ut oportet,
apprehendi. Secundò commune
eriam utrique est, detestari peccatum
præquam ullum aliud malum; ac ter-
tiò, adjunctum habere vitæ emendan-
dæ propositum. Omnis enim scele-
rum pœnitentia, ut à Deo tanquam
legitima non repudietur, ita se habe-
re debet, ut stare non possit cum pro-
pensione & adhæsiōe ad quodcunque
peccatum, quod grave saltem ac le-
thale sit, sed eam excludat necesse
est, tanquam sibi è diametro adver-
santem. Hydriæ illæ, quarum aqua
Canæ in Galilæa in vinum mutata est,
plenæ fuerunt ad labrum usque: *Im-
plete hydrias aquâ, usque ad summum.*
Haud aliter animus, ut ex attrito con-
tritus evadat, ad summum sic plenus
oportet, decreto tam firmo, quod
pugnet, & stare nullo modo possit
cum ullâ noxâ lethali. En igitur de-
tectos tam salutarium lacrymarum
fontes, dum accuratè explicuimus cau-
sas, quæ movere ac impellere debent
pœnitentem ad contractarum noxa-
rum detestationem. Transeamus
nunc secundo loco ad perpendendam
harum aquarum habendarum neces-
sitate, quas jure optimo cum Isaiâ
vocitabimus aquas fideles, cum sint
omnium suavissimæ atque amabilis-
simæ, quæ in animo nostro orti pos-
sunt. *Aqua ejus fideles sunt.*

S. Thom.
1. p. 9.
Im- 86. ar. 3.

Isa. 13.
16.

Z

II.

II.

VIII. Ad necessitatem igitur quod attinet, hæc tanta est, ut absque peccatorum pœnitentiâ, postquam admisa à nobis sunt, spes salutis super sit planè nulla. Lethalis aliqua noxa remitti potest absque Pœnitentiâ, absque

S. Thom. 3. p. 2. 26. ar. 2. Evcharistiâ, aut quovis alio Sacramento re ipsâ suscepto. At absque dolore de illo admisso venia obrineri nullatenus potest. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis: Servatoris nostri verba sunt.* Imò ne illi quidem, qui jam ad alti & rationis compotes sacris undis abluuntur, sine pœnitentis animi dolore, si quidem ipsi peccarunt, fructuum Baptismi salutarium compotes fieri possunt; ut disertè docet Tridentina Synodus, Non est alia salutis consequendæ ratio: *Deus Gratia suæ Dominus est; hanc autem reddere, nisi doloris pretio emptam, non vult.* *Hoc pretio nobis Deus veniam adjicere instituit.* Insuper ut salvi obtinendæ necessarius est de peccatis admissis dolor, ita & ad Pœnitentiæ Sacramentum lege non dispensabili requiritur: in hoc si quidem Sacramento materia, quam dicunt, proxima, hoc dolore, ut parte constituitur, sic ut quemadmodum in Baptismo peccatum sine aquâ non abluitur, cum hæc ejus sit materia, ita nec absque vero dolore in Pœnitentiæ Sacramento venia peccati impetrari possit, cum & ipse hujus Sacramenti materia & pars sit. Et sanè Sapientissimus hic rerum ordo est; decebat enim Deum, non recipere in gratiam nisi illos, quos eâ excidisse

feridè ac sincerè pœniteret: allas perfectò nimium quantum pateretur Dei honor, sine ista quidem offensæ Illatæ Numini à peccantibus compensatio redhiberetur: idque tantò magis quodd hoc ipsum non dolere, in eo qui Gratia jacturam fecit, novus ejusdem Gratia contemptus videtur, cujus major utique virtus est ad Deum denuo litrandum, quàm ad justam ejusdem iram sedandam. *Ecce majora delicta, exclamat S. Cyprianus, deliquisse, nec delicta desistere.* Quis nescit, læsæ Majestatis reum, si non ostendat, dolere sibi iram offensi Principis, magis eâ contumaciâ & pace eundem contra se concitare, quàm concitârît prodicione, ut Tavianæ exemplum demonstrat; hic enim cum Adriani Imperatoris gratiâ excidisset, nec ejus læsæ sortis sensum ullum præferret, interfici ab Adriano jussus est, tanquam Imperatorii favoris contemptor. Manifestum est igitur, non solum quodd Deus nolit, seu intra, seu extra Pœnitentiæ Sacramentum, noxas mortalibus nullo prævio dolore condonare; sed quodd ne quidem deceat id facere. Quare cum lubet explorare, quantæ demum perfectionis sint Confessiones vestrae, hanc, ne decipiâmini: ad decem pedam illas examine: si dolor & detestatio peccatorum summa est, summus quoque & maximus est Confessionum vestrarum fructus: si mediocris dolor, mediocris etiam fructus; si nullus, ut nullus vobis vox sit gratia, ita nec Pœnitentiæ Sacramento vos ulos afflicti mari potest, *Contribulisti capita draconum.*

communis aqua; ut Psaltes loquitur. His extra aquas, de quibus nobis sermo, DEUS iniquitatum nostrarum Draconi caput non conterit. Pœnitentium proin lachrymæ fluminis instar sunt alveo suo egressi, Egyptiaco illi Nilo haud ab inuis, cujus unda ut majore minorve copiâ extra alveum effunduntur, ita plus minusve Egypti agros fecundant.

IX. Ceterum, quæ hætenus de necessitate lacrymarum & pœnitentiæ docui, ea duabus maximè hominum classibus dicta volo: primâ ij continentur, qui multum commodi suis ex delictis capiunt; alterâ, qui multum detrimenti. Hi posteriores obnoxii sunt periculo dolendi ex causis merè naturalibus, aut merè dedecoris, quod ob admissam noxam eos inter homines manet; aut dolore jacturæ, quam in rebus suis passuri sunt: hæc autem omnia, ut secundum hætenus asserta, non sunt causæ ad verum dolorem impellentes, ita nec in Sacramento producere possunt dolorem, qui sit pars apta ad istud constituendum, hoc est, ad pharmacum, quo sanitas amissa restitueretur. Prioris autem generis, qui, inquam, emolumenti multum ex ipso scelere percipiunt, hæc doctrinâ etiam magis egent: talis esset serua, quæ post diurnum concubinatû flagitium in conjugem tandem ab hero esset adscita; talis qui homicidii, alterius suasu & nomine parati, mercèdem accepisset amplissimam; & alij fortis ejusdem, quibus fortunatum fuisset scelus, de quo patratu dolor esset concipiendus. Sunt,

qui dicant, Gratianum, Petrum Lombardum, & Petrum Comestorem, viros literarum scientiâ sapientiæque inclitos, partus fuisse matris adulteræ; quæ cum magnæ sibi gloriæ duceret, tales viros peperisse, ex quibus non in matrem tantum, sed in Rempubicam universam tantum esset profectum emolumentum, ferunt dicere solitam; non posse se dolere de delicto, quod tantorum bonorum ac commodorum fuisset occasio. Ego fabulam existimo, quam alij historiam venditant; cum Gratianus Heruriam, Lombardus Longobardiam, & Comestor Galliam patriam habuerint. Utortamen hoc exemplo, quamlibet falso: ad explicandum quod asserui, utque hinc discat, cujus interest, quàm pronum sit dolere in speciem, aut penitus non dolere crimen fortunatum. Verum ne ad alterum devietur extremum, quod fieret, si quis in animum induceret, vix possibilem esse serium dolorem feliciter scelerato, meminisse oportet etiam illud, quod principio monui, dolorem in re nostrâ necessarium non esse illum, cujus sensus in organa externa redundat, & sedem habet in appetitu, quem dicunt, animali; sed sufficere dolorem subnixum ratione, & in voluntate receptum: unde non sentire illum, non est argumento, quod eo animus destituatur. Qui in conclavi quopiam alteri loquitur voce contentâ & sonorâ, ejus voces etiam vicino in conclavi percipiuntur: At qui voce utitur submissâ, extra conclave, in quo est, non auditur. Ita

V. Bellav.
de Scrip.
Eccles. in
Pet
Lomb.

si magnus ac vehemens est animi & partis in homine nobilioris dolor, etiam vicina ignobilior hominis portio ejus doloris effectus experitur: ac si animus minus vehementer dolet, non redundat in corpus dolor: unde si qui, quas cuperent, in promptu non habent lacrymas, non est id argumento, quod nullus, sed quod remissior sit dolor, qui ex animo in oculos non se porrigat, licet isti naturali sua habitudine ad fletum ceteroquin non sint difficiles.

III.

X. Superest pars Dissertationis nostræ optima, in qua de mediis agendum, quibus in animum tanquam per canales saluberima hæc lachrymarum unda derivetur, cum venam illius jam invenerimus. Est hoc tertium e tribus punctis propositis, atque idcirco assero: media ad hoc obtinendum esse duo, maxime idonea, quæ Ecclesiastici linguâ Sanctus nobis Spiritus non obscure indicat: *Convertere, ait ad Dominum, & precare ante faciem Domini.* Primum igitur est, ardentem ad DEUM preces fundere: *peccare ante faciem Domini.* Cum enim dolor, quo de agimus, quique Sacramenti Pœnitentiæ pars est, sit speciale Dei donum, imò radix omnium aliorum donorum, obscurum jam esse non potest, quin ad illum obtinendum DEI adjutorio indigemus, & quod hinc consequens est, quod ad illum recipiendum non possimus nos rectius parare, quam petendo. Enimvero dolenda est mortalium pleorumque cæcitas, qui persuasissimum ha-

bent, se valetudinem fontico morbo afflctam recuperare non posse, nisi Deo, ejus benignissimæ Matri, ceterisque Cœlitibus, quibus peculiari cultu addidit sunt, se quantâ possunt demissione animi commendent, vota nuncupent, nihil ad eosul miseracionem movendos omittant; & in animum nihilominus hi ipsi inducunt suum, se ex inimicis Dei redire in ejus gratiam posse, absque eo, quod vel semel DEO supplicent. *Justificatio impij, si rectè Angelicus tensit, est maximum opus Dei.* Et tu, qui certissimò tibi pertuades, abreptum immaturâ morte filium vitæ ac sanitati à Deo restitutum non iri, nisi precibus illum & plurimis, & contentione maximâ suis fatiges, tam à rectâ aberas ratione, ut existimes, animam mortuam vitæ reddendam, etsi ne semel quidem os ad DEUM orandum aperias, cum tamen hoc sit opus abque comparatione majus, quàm si sexcenta cadavera jam à verinibus corrola ad DEI natam momento resurgerent. Quare, si me audis, omnem ad hoc medium rectè usurpuandum industriam adhibe, & studiosè non minus, quàm crebrò à Deo pete dolorem, in quo tantum momenti est. Si labor, his DEUM verbis alloquere, Domine, en me miserum, qui peccare possum, dolere de peccato admissio viciis meis non possum; Inquinare me possum, lavare non possum: possum meligare, non possum solvere: cadere possum, surgere non possum: Ah porrige adjutricem manum tuam, fer opem destituto, *Converte me Domine*

Eccles. 17.
22.

mine, & convertere; & quoniam jubet, ut ex animo doleam, da quaeso hunc incitum animi dolorem, qui totus donum tuum est.

XI. Alterum medium est, converti ad Deum, eas ipsas vires ac facultates impendendo ad seriam conversionem, quibus usi sumus, ut ab eo averteremur. Primum igitur quisque id agat studiosè, ut nozarum, quibus se obstrinxit, multitudinem ac numerum perpendat, Regis secutus exemplum, ita ingemiscens. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Nemo ferme est, qui dum sacro Judici se sistere parat, aliorum peccatorum meminerit, quàm eorum, quæ admisit, ex quo postremum se ream scit, & nunc quamvis non pauca sint eorum horrore non percellitur, quia, etsi multa, non tamen sunt omnia. Verùm revocet quisque in memoriam omnia, quæ tot annorum spatio peccavit, *Recogitabo tibi omnes annos meos*: Et tum quæ fieri poterit, ut totus non cohorrescat! Quatuor peccata quot hebdomadis admittit anno elapso faciunt numerum ducentorum & amplius; post annos autem decem ascendunt ultra duo millia. Erit tamen non unus, qui pluribus, quàm quatuor, hebdomadis singulis animum commaculet, & ut ultra decem annos se extendat funesta sic delinquendi assuetudo: unde summo utriusque horrore perfundi eum incesse erit, si omnem istum nozarum cumulum mentis oculis obijciat. Ubi postmodum hac ratione numerum

quis perspexerit, tum etiam ad earum pravitatem ac deformitatem considerandam se vertat. Omnis noxa lethalis & offensa Numinis, injuria est tam enormis, ut plus afferat Deo displicentiæ & contemptus, quàm illi afferant gaudij ac gloriæ omnes tam Angelorum, quàm hominum Beatorum chori. Quàm ergo displicebit ipsi, quàm averfabitur totum ejusmodi culparum exercitum! Subinde & illud animum subeat, quàm vilis, quàmque miserabilis sit, qui intulit injuriam; que vicissim ac quanta Majestas ejus, qui offensus est. Quid, per Deum, quisque nostrum est, tum si corpus spectet, tum si animum, collatus DEO? Quid aliud est miserum hoc corpus, quàm pugillaris massa coagmentati cineris? Quid animum, quàm spiritus, omni Dæmonum deformitate deformior, qui unâ tantum noxâ se sedârunt? Gentes omnes ac populi, qui sunt, & qui esse possunt, DEO comparati, si Propheta falsus non est, quid sunt? *Ecce Gentes*, inquit ille, *quasi stilla si inle reputata sunt.* Et quantilla hujus stillæ pars unusquisque nostrum est? *Quantula pars hujus guttæ*: admirans exclamat S. Joannes Chryostomus. Et ut quisquis es, conditionis tam miseræ, tam abjectæ, fronte es tam perfrictâ, ut contra DEUM pugnare, cumque agredi non horreas, lædendo illum injuriâ, quâ majori irritare non posses quemquam æqualem ipsi, dum obedire detrectas: & hoc postquam ipse bonitati suæ, nullis terminis clausæ, (quæ sola omnium cordium amore

reddebat dignissimum) addidit beneficentiam erga te incomparabilem, ut te ad se amandum provocaret. Hæc tria, qui pensulatiùs secum librârit, dignitatem & exsuperantiam offensus DEI, hominis offendentis vilitatem, culparum admissarum atrocitatem & cumulum, saxeus sit oportet, si salutaris doloris in animo nihil nasci adverteret? tantòque id mirum esset magis, quòd DEUS tam diserte per Prophetam pollicitus sit: *si convertèris, convertam te.* Quid enim aliud hæc verba volunt, quàm: si feceris, quod est in te, si & voluntatis liberæ arbitrio, & fidei lumine, & sufficientis gratiæ, quæ nunquam tibi deest, ope rectè usus, coneris ad me redire meliore quo potes modo, tum enim verò, quod deest, mea supplebit miseratio, & conferendo tibi auxilium opportunum ac potens, faciam, ut redeas ad me corde perfectò: *si convertèris, convertam te, & ante faciem meam stabis.*

XII. Non sit proinde, qui cum nonnullis in hæc verba inconsultus prorumpat *Dolorem istum excitare in me non possum; desidero solum illum excitare.* Non sit inquam, qui hoc dicat: nam si de dolore loquamur non rehero, & in sensus redandante, de quo non pauca hæcenus, sed interpretativo illo & rationali, non est satis istum desiderare, necesse est habere; quàm parum ad Baptismum sufficit desiderare aquam, reipsâ illâ non abluere. Quare si dolorem istum quis non habet, curet ut habeat. *Luctum unigeniti fac tibi planctum ama-*

rum: hortatur Propheta. Si non doles, quantum Mater: quæ in filij unici morte omne suum bonum perdidit, fac tibi luctum illum: Luctum unigeniti fac tibi. Et si modica, quam de DEO habes, cognitio, si nimium commodorum tuorum studium non sinunt, ut Contritionis dolorem excites, saltem id age studiosè, ut doleas Attritione, quàm potes, amarissimâ: *fac tibi planctum amarum.* Verùm illud cuncti observent velim; sed hunc dolorem excitandum non esse, semel, & quasi aliud agendo enumeratas dolendi causas percurrere, est illæ tanti sint roboris. Inò ut juvante DEO peccatores perfectè conterantur, iterum iterùmque ad hæc perpendenda redeant oportet: nunc enim spes est futurum, quod Moisaicâ illâ pet:â factum est, ut quæ, percussa semel, petra fuit, & aquas avara negavit, percussa sæpius mollescat & aquas profundat abundantissimas. *Egressæ sunt aqua largissima.* Hinc manifestum sit, quàm non prudenter agant, qui de animi sui latebris scrutandis non cogitant, nisi cum jam jam factum ad tribunal festinant. Quomodo isti momento velut unico habebunt parata ac prompta omnia, quæ ad verum dolorem excitandum sunt opportuna, aut necessaria? Qui levioribus tantùm culpis urgentur, non magnopere fortassis laborabunt, ut etiam tum sincerè doleant; sed qui & multis & gravibus delictis premuntur, quomodo tam citò cor suum totum immutabit, ut amet, quæ oderit, oderit, quæ amat? Qui manus mundas etiam chiro-

chirothecis contexit, facili lotionem abluet, quod adhaeserit sordium: at faber aliquis ferrarius, aut alius, qui annum integrum carbones, fornacemque laterum sordidis manibus tractarit, an momento lavabitur unco, & inveteratas sordes absterget? Si asuerudo inveterata, si propensiones ad vitia nihil obstant, enim verò intelligerem subitam hanc scenæ mutationem; scio enim non tempore, sed suâ indole & naturâ dolorem esse metiendum: *Apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris.* Sed ubi de animis agitur in malo obstinatis, haud facile inducor ad assensendum. Medicorum sententiâ subtiliores corporis partes facile alterantur, ut loqui ipsis placet, crassiores autem difficulter. *Quidquid tenuium est partium, id promptè alteratur; contra cui crassa sunt partes, aegre.* Nec dispar videtur animorum conditio.

XIII. Hujus tantæ socordiae geminae causæ sunt; Christianorum vulgo inscitia, & Dæmonis invidia. Ex Christianis, qui hanc doloris necessitatem non probè docti sunt, multi omnem in eo reponunt industriam, ut peccatorum suorum & numerum, & speciem in memoriam revocent, & Sacerdoti cum fide enarrent: ut seridè doleant, ut toto animo ab iis abhorreant, non multum solliciti sunt: atque ita fit, ut eorum Pœnitentia sit corpus exanime, & confiteri, sit plagas suas ostendere Medico, sed non sanare. *Qui peccata confitatur, & non desinet, Magi Gregorij Oraculo, perinde est, ac*

si quis Medico vulnera detegeret, & curari nollit. Neque hæc Summa malorum est: Christiani populi inscientiæ ac imprudentiæ, Dæmonum accedit invidia, qui nullum beneficium humano generi collatum tam indignè ferunt, quàm Pœnitentiæ remedium à Dei benignitate concessum, cum istud sibi negatum, hominibus tam promptum paratumque esse, ringantur & doleant; quòdque eadem bonitas nostrâ imbecillitate, instabilitate, ac miserâ ad nos beneficiis cumulandos sit usa. Unde invidiâ pleni id agere moliantur, quod Tyrannus ille crudelis, qui cum conjurationes contra se timeret, initio verba, mox & lacrymas prohibuit, ita & Dæmones, quoad valent, impediunt, ne peccator in Pœnitentiæ tribunali se accuset, quod est impedire verba: ubi autem vident fixum illi aperite sua delicta Judici, dolorem de admissis, atque adeò lacrymas prohibent, ut sic parùm providi Christiani nunquam excutiant jugum tyrannidis, quam quisquis seridè horret, exarmat. Et verò hoc dolori impedimentum ponere summæ omnino crudelitatis est, cum malum, remedio impedito, geminetur. Viduæ illi, mortem filij ubertim deploranti, Christus Servator dixit: *Noli flere.* Neque hoc pugnans cum ratione erat imperium; prohibito enim fletu, flendi quoque causam sustulit, & filium amissum Matri reddidit. Sed non hæc sunt Dæmonum studia. Crudeles sunt & truculenti non minùs, cum consolantur, quàm cum affligunt; dicunt qui:

C. Mem-
siam d.
i. de Pœ-
nit.

Elia. l.
4. var
Hisor.

Luc. 7.
134

quidem & ipsi peccatrici Animæ: *Noli flere*, Pro eo tamen, quodd flendi causam peccatum auferant, geminant & corroborant.

IV. Cavere igitur studiosè, Diligentissimi, ne suis vos Orcus dolis circumveniat; Tyrannus est crudelis & exitii vestri cupidissimus, Leges ejus omnes ex perfidiâ & fraudibus constatæ: unde quo diligentius & curiosius vos hortatur, ut hilari sitis animo, ut dies agatis lætos, ut nullam pratum amœnissimæ voluptatis expers esse parlamini, hoc minus ipsi habendum est fidel. *Est tempus ridendi, est & tempus flendi*, si Sapiens ille Ecclesiastes non erravit. Est autem tempus flendi hac mortali in vitâ, ridendi verò in alterâ: Ita S. Hieronymus interpretatus est: *Nunc flendi tempus est, & in futuro ridendi*. Ordinem hunc invertere Dæmon molitur, & illud efficere, ut omisso brevi paucorum dierum in vitâ luctu, post mortem lugeamus æternum. *Va vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis*. O permutationem miserissimam! tantilli temporis risum planctus & ejulatu emere sempiterno! Nulla dies quemquam nostrum videat contractu tam detrimentoso delusum. Præcipuum Idcirco negotium nostrum sit, deplorare malum, quod fecimus, ita ut si momento vel unico perfidi fuisset Deo nostro, momentum hoc dolore nunquam non duraturo compensemus & resarciamus. Quid, quid juvat tam tenero sensili que mœrore prosequi jacturam bono-

rum caducorum, & nolle dein guttulam unicam impendere jacturæ tantò damnosiori quâ anima perditæ est? Quid hoc est aliud, quàm Balsamo calceos illinere, & plagis lethiferis illud non adhibere? *Luctus mortui septem dies: facti autem & impij omnes dies eorum*; Dei verba sunt, quibus nos docere vult, omnem iudicium in jacturâ rerum temporalium esse nimium; cum in malis culpe omnis dolor sit brevis, nisi vitæ totius temporari, quo dolere possumus, respondeat. Enimverò Christus tam est sollicitus, ne vel guttula pretiosi hujus oculorum liquoris nullo fructu profundatur, ut mortem etiam suam à mulieribus illis in bis Hierusalem deplorari vertuerit. *Ecce Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete*. Et quamquam probaverat studium Magdalenæ, unguentum pretij haud quamquam vulgaris, non in alimentum pauperum, ut aliqui maluissent, sed ad unguendum corpus suum venerabile expendentis; mulierum tamen istarum lacrymas boni consulere non voluit, quæ suarum oblitæ culparum, non seipsas, sed Christum deplorabant: ut disceremus, etsi sanctissimæ sint lacrymæ, quas, Servatoris nostri cruciatibus condolendo, profundimus, magis tamen necessarias esse lacrymas doloris, quibus nostra defleamus delicta, quæ illorum cruciatuum causa fuerunt. *Super vos ipsas flete*. Hac ratione plorando cum Penitentibus, si cor nostrum atque animus non nihil tam justo dolore con-

Ecc. 3.
40.

Luc. 6.
25.

contristetur, cogitemus non minus mundum fore, quàm mortuum. Quando autem erit mundius, tantò erit spiritus ad Deum cœlesti in gloria contemplandum, juxta notissimum illud Servatoris nostri Oraculum: *Beati*

ti mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et quanto erit excelcius, tantò nos etiam reddet magis idoneos ad Deo semper gaudendum; ut altero Christi effato docemur: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

DISCURSUS XIV.

De Emendationis Proposito ad Confessionem necessario.

I. Duplex malorum genus est, quod Medicorum judicio, humano in corpore Paralysis efficit. Nonnunquam enim vim omnem sentiendi stupefacit; aliàs facultatem tantùm motricem ligat. Utrumque horum etiam peccatum præstat: modò enim cor hominis & animum tam reddit durum & intrastabilem, ut doloris & poenitentis sensum planè nullum habeat: aliàs autem, etsi doloris aliquid mentem afficiat, facultas tamen motrix prorsus obstupescit, sic ut animus à malis & miserijs suis avellere se, & recedere nulla ratione valeat. Habemus hic aliud animi nostri vitium & pravitatem, nullis, ne sanguineis quidem lacrymis, satis deplorandam. Multi peccata Sacerdoti confitentur, sed non emendantur; quia illo destituuntur, quod primo loco ad veram, stabilemque vitæ emendationem requiritur, *R. P. Segneri S. J. Christ. Instr. Tom. III.*

proposito inquam & decreto, non peccandi de cetero, sed vitam in melius commurandi. Hoc igitur de Proposito ac Decreto hodie differam necesse est, tria, quæ comitari ipsum debent, ut ad speratam admissorum veniam impetrandam sufficiat, pluribus explicando.

II. Si virtutum singulæ aliquid de Divinis perfectionibus participant, affirmandum erit, virtutem Poenitentiae, participare aliquid ex illo odio, quo Deus in peccatum fertur; unde consequens est, quòd, quas observamus Divino hoc in odio condiciones ac dotes, eas etiam imitari pro modulo debeat voluntas Poenitentis ad hoc, ut rectè se habeat. Est autem odium divinum erga peccatum stabile ac firmum, est universale, & longè efficacissimum. Tale sit etiam nostrum odium necesse est, sic ut quisquis non in speciem dolet, abhorreat constanter à culpis, seu jam contractis, seu contrahendis: ut abhorreat ab omnibus, nul-

A a

la